

Poslansko vprašanje

Zdi se nam, da zadnji čas nikakor ne moremo trditi, da bi se v matični deželi ne zanimali za našo usodo. Nasprotno, čedalje več dejstev govori, da so tudi v matični domovini spoznali kako potrebno nam je stati moralno in človeško ob strani v naši borbi za ustavne pravice, ki nam še danes v naši deželi niso zagotovljene.

Najprej se je za nas pozanimal med svojim nedavnim obiskom v Italiji jugoslovanski predsednik Tito, ki je hkrati tudi pokazal, da pozna naše probleme in se živo zanima zanje.

Pred dnevi pa je v slovenskem parlamentu dobil poslanec Tone Remc odgovor od slovenske vlade na svoje poslansko vprašanje, v katerem je želel izvedeti mnenje slovenskega izvršnega sveta (vlade), kaj bi bilo treba ukreniti, da bi se tudi v Beneški Sloveniji spodbudil proces uveljavljanja legitimnih pravic italijanskih državljanov slovenske narodnosti.

Odgovor predstavnika izvršnega sveta, člana izvršnega sveta (ministra) dr. Ernesta Petriča na poslansko vprašanje je bil zelo izčrpen in tudi za nas vzpodbuden. Predstavnika slovenske vlade je bil v slovenskem parlamentu zelo jasan in nedvoumen, saj je, med drugim dejal, da tako slovenske kot jugoslovanske oblasti podpirajo konkretne zahteve beneških Slovencev: da se zavzemajo za enake pravice Slovencev v vseh treh pokrajinah dežele Furlanije-Juljske krajine in da je neustrezno, da je slovensko prebivalstvo v Italiji glede na obseg pravic razdeljeno na tri kategorije: pri čemer so beneški Slovenci skorajda brez narodnostnih pravic.

Takšno stališče slovenske vlade, izraženo pred skupščino (parlamentom) socialistične republike Slovenije je za nas vsekakor vzpodbudno in tudi razveseljujoče: kaže namreč nedvoumno in jasno, da niso za doseg naših nacionalnih pravic v Italiji zainteresirani samo slovenski ljudje v matični domovini, temveč tudi tamkajšnja najvišja oblast tako vlada kot parlament, kar bo imelo vsekakor svoj odmev tudi pri naših oblasteh, tako deželnih kot vsedržavnih.

Mi pa se samo lahko pridružimo stališčem slovenske vlade glede naših pravic in upamo, da bomo z odločno in nenehno borbo, kot doslej, končno tudi za naše ljudi izbojevali tisto, kar je že itak tako lepo zapisano v naši republikanski ustavi.

TOLAŽLJIV GLAS IZ MATIČNE DOMOVINE

STALIŠČE SLOVENSKE VLADE DO NAŠIH LJUDI

Minister Ernest Petrič odgovoril na vprašanje poslanca Toneta Remca ter izjavil med drugim: Zavzemamo se za enake pravice vseh Slovencev v deželi Furlaniji-Juljski krajini in menimo, da je neustrezno, da je slovensko prebivalstvo glede obsega pravic razdeljeno na tri kategorije

BENEŠKI SLOVENCİ SKORAJDA BREZ NARODNOSTNIH PRAVIC

Na zadnjem zasedanju slovenske skupščine (parlamenta) je član izvršnega sveta Slovenije (minister dr. Ernest Petrič) odgovoril na poslansko vprašanje poslanca Toneta Remca, ki je zadevalo problematiko nas, beneških Slovencev. Poslanec je v svojem vprašanju med drugim želel izvedeti mnenje slovenskega izvršnega sveta (vlade), kaj bi bilo treba ukreniti, da bi se tudi v Beneški Sloveniji spodbudil proces uveljavljanja legitimnih pravic italijanskih državljanov slovenske narodnosti.

Odgovor dr. Ernesta Petriča je bil dokaj celovit ter je tudi zgodovinsko razsvetlil naš sedanji položaj v Italiji.

Po Petričevih besedah so bili beneški Slovenci priključeni k Italiji na temelju plebiscita leta 1866. Čeprav so bili odtlej z državno mejo ločeni od jedra slovenskega naroda, so vse do danes ohranili svoj jezik, šege in običaje. Italija pa beneških Slovencev kot narodnostne skupine ni priznavala niti v preteklosti, niti danes, je dejal dr. Petrič.

Tako beneški Slovenci nimajo možnosti pouka v materinščini, niti drugih narodnostnih pravic. Vse do konca minule vojne niso imeli svojih kulturno-prosvetnih organizacij. Med vojno, ko so beneški

Slovenci aktivno sodelovali v boju proti fašizmu, je neposredni stik z jedrom slovenskega naroda vplival na oživitve njihove nacionalne zavesti, kmalu so ustanovili svoje politične in kulturne organizacije in 1950. leta so začeli izdajati tudi svoj štirnajstrednik Matajur, je nadaljeval dr. Ernest Petrič.

V nadaljevanju svojega odgovora na poslansko vprašanje, je dr. Petrič poudaril, da je gospodarsko Beneška Slovenija zaostala deželica malih hribovskih kmetij z močnim izseljevanjem. Med prizadevanji beneških Slovencev za uveljavitev narodnostnih pravic je znana spomenica

predsedniku italijanske republike Saragatu ob stoletnici plebiscita, v kateri beneški Slovenci terjajo enake pravice kot jih imajo drugi Slovenci v Italiji, predvsem pa pouk v materinščini.

Predsednik deželne vlade Furlanije-Juljske Krajine dr. Berzanti je 1969. leta sprejel delegacijo beneških Slovencev, ki mu je predložila dokument z zahtevami, med katerimi je pouk v materinščini na prvem mestu, razen tega pa tudi zahteva po podpori slovenskim društvom in tisku ter zahteva za nameščanje uradnikov, ki obvladajo slovensčino.

Upamo, je dejal dr. Petrič, da je obisk te delegacije pri predsedniku deželne vlade dr. Berzanti prvi korak k postopnemu urejanju problemov in upravičenih zahtev beneških Slovencev.

Slovenske in jugoslovanske oblasti, je poudaril dr. Petrič v slovenskem parlamentu, podpirajo konkretne zahteve beneških Slovencev: zavzemamo se za enake pravice

Slovencev v vseh treh pokrajinah dežele Furlanije-Juljske Krajine. Menimo, da je neustrezno, da je slovensko prebivalstvo v Italiji glede na obseg pravic razdeljeno na tri kategorije: pri čemer so beneški Slovenci skorajda brez narodnostnih pravic.

Po mnenju našega izvršnega sveta, je zaključil minister Petrič, je predvsem treba podpirati vsa tista prizadevanja in dejavnosti beneških Slovencev, prek katerih le-ti želijo ohranjevati svoj jezik, kulturo in druge narodnostne posebnosti.

Deželni prispevki za razvoj industrije v goratih krajih

Deželna uprava je namenila v razdobju 1969-1972 skupno 2 milijardi lir prispevkov «una tantum» (torej nepovračljivih) za gradnjo novih oziroma razširitev in potenciranje že obstoječih industrijskih obratov v goratih in nerazvitih predelih Furlanije-Juljske krajine; porazdeljenih takole: 250 milijonov v l. 1970 in po 250 milijonov v letih 1971 in 1972. Z odločbo v avg. 1970 je bilo nakazanih 979 milijonov lir 13 podjetjem za delno kritje skupnih izdatkov 5,5 milijarde lir (v teh podjetjih je zaposlenih 1.100 do 1.400 oseb). Te dni pa je

deželni odbor na predlog odbornika za industrijo Dulcija odobril nadaljnjih 562.860.000 lir prispevkov 6 podjetjem za delno kritje njih izdatkov v višini 5 milijard lir.

Trenutno preučujejo pristojni organi deželne uprave prošnje za prispevke drugih 34 industrijskih podjetij z okrog 2.200 zaposlenimi; kaže, da bo dežela tem prispevala 750 milijonov lir. V uradnem poročilu o gornjih pobudah je rečeno, da valjajo prispevki goratim oziroma nerazvitim področjem Karnije in trbiškega področja.

Proslava stoletnice «SOČE»

Novogoriška občina je priredila dne 8. maja srečanje predstavnikov primorskih časopisov in revij, ki izhajajo na Primorskem tostran in onkraj meje, da so proslavili stoletnico goriškega časopisa «SOČA».

Po uvodnih besedah glavnega urednika novogoriške revije «Srečanja» Cvetka Nanuta je prevzel besedo dr. Fran Vatovec in jedrnat orisal težko in zelo razvito publicistično dejavnost med Slovenci na Primorskem od začetka izhajanja goriške «Soče» do današnjih dni.

Spregovoril je tudi direktor novogoriškega muzeja Branko Marušič in prikazal prisotnim bogato razstavo primorskega tiska, ki je urejena v znanem Kromberškem gradu pri Gorici.

Zelo zanimiva je bila tudi debata o integracijskem procesu slovenskega tiska na obeh straneh državne meje ter o nujnosti boljšega informiranja zamejskih problemov v Jugoslaviji, kakor bi morali tudi Slovenci tokraj meje biti bolj seznanjeni z dogodki v Sloveniji in Jugoslaviji. V debato so posegli tudi številni kulturni in prosvetni delavci, med njimi dr. Joža Vilfan dr. Ivo Juvančič, predsednik SKGZ Boris Race, dr. Lojze Berce ter glavni urednik Primorskega dnevnika Stanislav Renko.

Proslave so se udeležili tudi predstavniki občine Nove Gorice z županom Rudijem Šimacem na čelu.

26-letnica osvoboditve Ljubljane

Prestolnica Slovenije je letos še prav posebno proslavila obletnico osvoboditve izpod okupatorskega jarma. Kot vsako leto, je proslavo priredil poseben odbor, ki je organiziral tudi tokrat športno prireditev. Letos so bile te prireditve hkrati tudi v znamenju počastitev 30-letnice ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Med drugim je bil organiziran tudi manifestativni pohod po poteh tovarštva in spominov, katerega se je letos udeležilo res veliko število ljudi: 40 tisoč.

Prisotne so bile najvišje oblasti slovenske republike in podani razni priložnostni govori, v katerih je bil poudarjen velik pomen teh spominskih prireditev.

Po zborovanju so udeleženci poslali pismo predsedniku republike Titu in nadaljevali s partizanskim maršem, s štafetami zmage in tekom prijateljstva.

Hudičev most v Čedadu, katerega je dal sezidati leta 1557 beneški proveditor Eberhard iz Beljaka

Okrogla miza v Bazlu v Švici

Pred kratkim je bila v avditoriju univerze v Bazlu (Švica) okrogla miza, ki jo je organizirala krajevna organizacija Fogolar Furlan, ki so se je udeležili tudi visoki predstavniki naše dežele in pokrajine.

Dvorana je bila prepolna številnih emigrantov iz naše pokrajine in številni izmed njih so konstruktivno razpravljali ter posegali v razpravo.

Namen okrogle mize je bil razpravljati z najbolj zainteresiranimi, to je z našimi emigranti, o spremembah, ki jih je treba vnesti v deželni za-

kon št.24 in ga prilagoditi potrebam emigrantov. Toda razprava je prešla okvir teme in se dotaknila vseh problemov Furlanije, čemur se seveda ni dalo izogniti, saj je emigracija hčerka starih in mati modernih problemov.

V glavnem so številni zahtevali furlansko univerzo v Vidmu, kajti tako bodo oblasti le končno prisiljene preiti od besed k dejanjem. Kajti furlanska univerza v Vidmu naj bi bila res univerza za Furlane in za otroke emigran-

tov iz Furlanije, ki imajo prav tako pravico, kot vsi ostali, do obiskovanja tudi najvišjih šol.

Delno pa so posebno pozornost posvetili tudi problemom emigrantov kot volivcev ter izbrisu iz anagrafskih knjig, ki je predviden za vse tiste, ki jih po šestih letih po bivanju v tujini izbrišejo iz anagrafskih knjig, razen če ne vložijo posebne prošnje da bi jih ne izbrisali.

Sestanek je bil vsekakor zelo koristen, ker je bil poln pobud, pa tudi ostre polemike.

Predilnica v Bulfonih pri Čenti zopet peša

Ta edina industrija v Terski dolini izpopolnjuje gospodarstvo 340 družinam - Ogorčenje delavcev zaradi skrčenja delovnih ur

Lansko leto so bili vsi zaposleni v predilnici v Bulfonih pri Čenti zelo obupani, ker je kazalo, da bodo to edino industrijo v Terski dolini za vedno zaprli. Družba, ki ima v rokah predilnico, ima namreč svoj sedež v Milanu in je hotela svojo dejavnost koncentrirati v Lombardiji, vendar tega ni storila, ker je prišla na pomoč dežela in tako še za naprej zagotovila delo 300 delavcem.

Danes je predilnica zopet v krizi in sicer zaradi superprodukcije in je zato skrajšala delovni čas. Pretekli teden je uprava sklenila, da bodo delavci odslej delali namesto 32 ur na teden samo 24 in to v dveh izmenah. Delavci, katerih je danes 340, so vsi ogorčeni protestirali proti tem ukrepom in se je zaradi tega problema moral sestati tudi čentski komunski odbor, ki je takoj posredoval pri direkciji predilnice, da so vsaj uredili delovne izmene bolj pogodi zaposlenim. Kot vemo, so tu na delu predvsem ljudje iz okoliških hribovskih vasi: iz Štele, Smrdeče, Sedigle. Njivice, nekaj pa tudi iz Čente in Čezirjev, ki so bližje.

Skrčen delovni čas pomeni še nižjo plačo, ki je bila že tako nizka, a je vseeno pomagala izpopolnjevati lokalno ekonomijo, ki je danes na zelo nizki ravni. Upravniki predilnice so izjavili, da so morali seči po tem ukrepu, ker je vedno manj povpraševanja po tem tkivu, katerega prodajajo ne samo na domačem trgu, am-

Umrla je zavedna beneška Slovenka iz Tera

V Zlebeh pri Medovah (na Gorenjskem) je dne 16. aprila končala svoje življenje pot v 87 letu starosti Katarina Drnovšek roj. Culino - Vanatova Katinaka iz Tera. Pokojna se je rodila leta 1884 v Teru in se je še kot otrok s starši izselila v Loko pri Zidanem mostu, kjer se je oče Peter Culino kot zidar zaposlil pri gradnji južne železnice. Otroška leta, ki jih je preživela v slikovitem Teru pod divje romantičnimi Mužci, v skrbni negi dobrih staršev, ki se jih je še na smrtni postelji tako rada spominjala, so ji pustila v vsem njenem življenju neizbrisne spomine in najgloblja doživetja. Čim starejša je postajala, tem pogostejše je v duhu pomirala v svojo tako srčno ljubljeno Beneško Slovenijo. S ponosom je povdarjala, da je beneška Slovenka, kar je zanjo pomenilo, da je iz rodu čilavih, skromnih, pa srčno dobrih ljudi. Bila je že od vsega začetka naročena po svojem sinu na «Mataturja».

Prebirala ga je zvesto do zadnje številke pred smrtjo. Pozimi je prebolela težko pljučnico, ki ji je izčrpala življenjske moči. Zaspala je spokojno, brez trpljenja, ohranila do zadnjega bistrost

ščih ali pa odpustiti polovico delavcev in bi se ne izplačalo držati tovarne pokonci in to bi bilo v še večjo škodo domačinom.

duha, odšla je k svojim ljubim staršem v zavesti, da je pošteno izpolnila svoje življenjsko poslanstvo.

Naj ji bo lahka slovenska zemlja!

Nenadna smrt

Globoko je pretresla vso našo okolico žalostna vest, da nas je za vedno zapustila 50-letna Assunta De Bellis, ki je zadnje čase stanovala v Avasinis. Medtem ko je bila v neki gostilni oranžado, ji je postalo slabo in ostala na licu mesta mrtva s kozarcem v roki. Prepeljali so jo v huminsko bolnico, ker so upali, da jo bodo spravili k zavesti, a vse prizadevanje zdravnikov ni nič pomagalo, žena je bila mrtva.

IZ REZIJSKE DOLINE

Uredili bodo cesto preko mosta Rop

Pokrajinsko odbornišтво je te dni dodelilo rezijanskemu komunu 5 milijonov in 725 tisoč lir prispevka za popravilo opornih zidov in ureditev ceste, ki vodi preko mosta Rop in ki povezuje Rezijuto z Rezijo. Cesto je namreč še pred dvema letoma močno poškodovano neurje in je še danes v slabem stanju. Smo na pragu turistične sezone in bi moralo biti vse pripravljeno za sprejem izletnikov, a tako bodo z deli morali šele pričeti in ne vemo, če bo prišlo do takojšnje realizacije, čeprav je podpora že nakazana.

Pokrajinski odbor je dal rezijanskemu komunu tudi 300 tisoč lir podpore za otroške vrtce.

Sklepi komunskega sveta

Na zadnjem zasedanju komunskega sveta so sklenili, da bodo poskrbeli za razširitev javne razsvetljave in poverili županu nalogo, da vložijo prošnjo za deželno pomoč. Uredili bodo tudi nekatere ceste, ki so nujno potrebne popravila. Sklenili so tudi, da bodo vzeli 2 milijona lir posojila za gradnjo kanalizacije v Njivi in Koritih in da bi še v nadalje izterjevalo trošarski davek (dazio) podjetje Borgnolo.

Deželni prispevek za športno igrišče

Deželno odbornišтво je sporočilo, da je bilo na podlagi zakona št. 20 iz leta 1966 nakazanih rezijanskemu komunu en milijon in 400 tisoč lir kot dopolnilo k že v preteklosti danemu prispevku, ki je znašal tri milijone in 500 tisoč lir

IZPOD KOLOVRATA

Shod kmetov v Krasu in Štoblanku

Pred kratkim so se sestali kmetje dreškega komuna v Krasu in Štoblanku, da so poslušali poročilo kmetijskega izvedenca Salvagna o programu, ki ga ima ERSa (Deželna ustanova za razvoj kmetijstva), da bi pomagala hribovskim krajem. V diskusijo sta posegla tajnik od «Coldiretti» Cendon inžupan Namor, ki sta dala tudi nekatere predloge, ki naj bi jih ustanova upoštevala pri izvajanju svojega načrta z ozirom na izredno kritično ekonomsko stanje tega področja.

Telefon tudi v Hostnem

Te dni so v Hostnem pričeli z deli, da bodo tudi v to hribovsko vas grmeškega komuna napeljali javni telefon.

Ojačili bodo tudi električno energijo. Sedaj ima namreč grmeški komun samo 125 volt, odslej pa bo imel 220, tok, ki bo mogel služiti tudi za industrijski pogon. Tega so najbolj vesele naše gospodinje, ki imajo pralne stroje, hladilnike in druge

aparate. Za to delo je dala dežela poseben prispevek.

V Trinkih bodo odsekali nevarno skalo, ki ovira in ogroža promet

V Trinkih se ljudje bojijo hoditi ali se voziti po cesti, kajti tukaj se je zaradi dežja in snega prikazala velikanška skala, ki grozi, da se bo vsak čas odrgala in podsula mimoidočega. Pokrajinska administracija, ki skrbi za vzdrževanje te ceste, se je končno odločila, da bo odstranila to nevarnost. Skala je velika kakšnih sto kubikov in zato gorje, če bi se odrgala, ko bi šli tam mimo ljudje in ta je na zelo prometnem kraju. Stroški za odstranitev te ovire bodo znašali okoli dva milijona lir.

Asfaltirali bodo cesto Klodič-Topolovo

Deželno odbornišтво za javna dela je sporočilo na komun, da je bila prošnja za doseg podpore, s katero bodo asfaltirali cesto Klodič-Topolovo, ugodno re-

šena. Dežela je že nakazala za izvedbo tega potrebnega dela 40 milijonov lir in sicer iz fondov, ki so na razpolago hribovskim področjem vzhodne Furlanije.

Športno igrišče v Ljesi

Pred dnevi sta šla naš župan Lucio Zufferli in komunski odbornik Dante Klodič k deželnemu odborniku Giacomu Romanu, da sta prosila za deželno podporo, s katero bi mogli urediti športno igrišče v Ljesi. Deželni odbornik je obljubil, bil, da bo kmalu prišlo do realizacije, ki je sen mladih športnikov pod Kolovratom.

TAVORJANA

Nov predsednik ECA

Te dni se je sestal upravni svet ECA (Ente comunale assistenza - Komunska podporná ustanova) in izvolil za predsednika Fiorella Fiebusa. Na istem zasedanju so tudi razpravljali o prvih podporah, ki jih bodo dali občanom, ki so zanjo zaprosili.

Prometna nesreča

Dvajsetletni Franco Cudicio iz Tavorjane je na nekem ovinku blizu Spesse zavozil s ceste in avtomobil se je zvrnil v jarek. Na srečo si je zlomil le roko, a lahko bi bilo hujše. Ozdravil bo v enem mesecu.

Poroke

Pred kratkim sta se poročili dve naši vaščanki: bolničarka Terezina Davanza, ki je vzela za moža mlekarja Luciana Bucovza iz Čedada in Lorenza Di Lenardo, ki se je poročil s šoferjem Alessandrom Verono tudi iz Čedada. Prijatelji želijo obema paroma dosti sreče v zakonskem življenju.

IZ NADISKE DOLINE

Mali obmejni promet meseca aprila

Meseca aprila je šlo skozi obmejne prehode v naših krajih vsega skupaj 119.875 ljudi, od teh 86.934 iz italijanske strani, iz jugoslovanske pa 32.941.

Skozi posamezne prehode pa je bilo tako le gibanje: v Štupci (prehod prve kategorije) 90.743, v Učejci (prehod prve kategorije) 1.186, na Mostu čez Nadižo (bivši Ponte Vittorio) 544, na Mostu Mišček 527, na Mostu Klinec 220, v Polavi v sovdenskem komunu 878, v Robediščih 191, v Solarjih pri Dreki pa 385.

SV. PETER

Odbor za pripravo sagre

V Špetru so že pričeli misliti na vse potrebno, da bo vaški praznik, to je dan sv. Petra in Pavla (29. junija), čimboljše izpadel. V ta namen so že ustanovili organizacijski odbor, ki ga sestavljajo: župan prof. Cirillo Jussa, župan Francesco Venuti, dr. Renato Qualizza, dr. Giancarlo Strazzolini,

Luciano Zanolin in Fabio De Grassi.

Padel je z motorja

Luciano Pagliavez se je zaradi spolzke ceste zvrnil na asfalt in se močno udaril v glavo. Zdravniki so dejali, da se bo zaradi dobljenih poškodb moral zdraviti najmanj tri tedne.

SV. LENART

Ureditev ceste, ki vodi v Kravar

Cesta, ki vodi v Kravar, je v izredno slabem stanju in ljudje, ki prebivajo na tej relaciji, že dolgo prosijo, da bi jo uredili in se mogli brez ovir voziti po njej ne samo domačini, ampak tudi številni izletniki, katerim so te vasi priljubljene. Prošnja je bila uslišana in deželno odbornišтво za javna dela je prav te dni sporočilo, da bo prispevalo svoj prispevek. Cesto bodo začeli v kratkem popravljati in jo bodo tudi asfaltirali. Prvi «lot» bo stal 25 milijonov lir.

IZ KANALSKE DOLINE

V Rovtah bodo zgradili velik zadružni hlev

Živinoreja Kanalske doline je slonela doslej le na posameznikih, na družinah, ki so iz tradicije gojile po več glav goveje živine in ne zavoljo tega, da bi prosperirala ta važna panoga. Kmetijski sektor je zato začutil potrebo, da bi se kmetje združili, ker bi samo na ta način mogli priti do skupnih interesov. V Kanalski dolini so namreč prekrasne planinske senožeti z obilnim sočnim senom in bi zato mogli rediti dosti več živine kot jo re de danes in na bolj sodoben način, ker bi pri tem pomagali strokovnjaki.

Pred nedavnim so se sestali številni kmetje Kanalske doline in dvorani trbiškega komuna, da so proučili možnosti gradnje zadružnega hleva. Predlagali so, naj bi ga zgradili v Velikih Rovtah, kjer obstoja že veliko kmečko posestvo. Nameravajo se povezati tudi z zadružno mlekarno v Ukvah, ki bi predelovala mleko iz novega zadružnega hleva. V kratkem se bodo kmetje zopet sešli in raz-

pravljali o tem problemu in verjetno bodo prišli do pozitivnega zaključka, kar bo brez dvoma korak naprej v lokalnem gospodarstvu.

Državna pomoč trbiškemu komunu

Te dni je prišlo sporočilo, da je ministrstvo za javna dela dodelilo trbiškemu komunu 43 milijonov lir za razširitev in ureditev komunskega sedeža in 50 milijonov lir za popravilo in asfaltiranje nekaterih cest v Trbižu in drugih vaseh.

IZ IDRIJSKE DOLINE

Nesreča pri delu

V bolnico so morali peljati 23-letnega Danila Bergnacha iz Prapotnega, ker je padel z lestve, ko je hotel popraviti steho. Pri padcu si je zlomil levo roko in dobil še več drugih poškodb. Ozdravil bo v enem mesecu.

Naši dragi rajniki

Od 15. aprila do 15. maja smo izgubili za vedno dosti naših ljudi. Umrli so:

Iz Sv. Lenarta: 52-letni Augusto Balutto in 41-letni Elio Trinko

Iz Prapotnega: 78-letni Giuseppe Pizzulin.

Iz Podbonesca: 81-letni Giuseppe Succo in 48-letni Giuseppe Marseu.

Iz Ahtna: 66-letni Guglielmo Bombardir in 82-letna Rosa Roiatti vd. Pojana.

Iz Fojde: 50-letni Ermenegildo Zoi, 70-letna Teresa Macorig vd. Dorbolo, stanujoča v Čedadu, 68-letni Italicu Zani, stanujoč v Čedadu in 76-letni Luigi Zabano.

Iz Tavorjane: 76-letni Gelindo Duderli, stanujoč v Reani in 30-letna Onelia Ceccon por. Lesa.

Iz Nem: 31-letni Eugenio Picogna iz Dolenjega Dobja in 67-letni Giuseppe Nimis. Vsem svojem dragih rajnikih izrekamo naše sožalje.

Sprehod skozi slovensko književnost

Anton Martin Slomšek

Med pomembnejše Prešernove sodobnike vsekakor sodi tudi Anton Martin Slomšek, ki je bil, med drugim, tudi Prešernov sošolec. Njegova pomembnost za slovensko književnost tiči nedvomno v tem, ker je veliko prispeval, kot zahodni štajerec v tisti dobi, k udržitvi slovenske enotnosti in k postopnemu prehodu v širši, splošno-slovenski pismeni jezik.

Anton Martin Slomšek (1800-1862) je bil doma s premožne kmetije na Slomu pri Ponikvi, a je zgodaj ostal sirota in se je v šolah preživljal s poučevanjem. Precej pozno je prišel v Celje, kjer ga je profesor Zupančič navdušil za slovenščino in za poezijo. Filozofijo je poslušal nekaj časa skupaj s Prešernom v Ljubljani, nato v Senju in Celovcu. Tu je šel v bogoslovje, bil kaplan na Bizeljskem in pri Novi cerkvi, duhovni vodnik v celovškem semenišču, in šolski nadzornik v Vuzenici, kanonik in šolski nadzornik v lavantinskem St. Andražu, opat v Celju in še tisto leto (1846) lavantinski škof.

Iz vneme za slovenščino je že v bogoslovju ustanovil slovensko društvo, poučeval sošolce v našem jeziku in jih navduševal za pismene in govorne vaje. Na binkoštni ponedeljek 1838. leta je v Jarnikovi fari Blatograd nad Vrbskim jezerom imel svoj znameniti govor o ljubezni do materinega jezika, ki da je božja zapoved. Slovensko misel je širil v knjigah, v katerih je zgodaj sprejel nove, vseslovenske jezikovne oblike in si zelo prizadeval za slovensko šolo na kmetih. Sprva je priporočal vsaj farne nedeljske šole. Kot nadzornik je lahko uspešno utrjeval naš jezik, kot škof pa se je dolgo potegoval za to, da bi bila slovenska štajerska cerkvena enota. Celjsko okrožje je takrat pripadalo lavantinski škofiji, ki je imela sedež v nemškem St. Andražu, drugi kraji pa so pripadali sekovski škofiji, ki je bila povečini nemška. Vodstvo je bilo navadno v rokah ljudi, ki niso mogli razumeti ljudstva in potreb njegovega narodnega razvoja. Tako se je končno Slomšku posrečilo 1859. leta, da je prenesel škofijsko stolico v Maribor, v sredino slovenskega ozemlja.

Slomšek se je zanimal za

narodni razvoj tudi druge. Nekajkrat je potoval na Hrvaško in se tako seznanjal z narodnimi problemi tudi tam.

Slomšek pa ni bil narodnostni buditelj, temveč je tudi sam zlagal pesmi, pisal nabožne knjige in izdal Drobčinice, nekaj nadomestek za časopis. Drobčinice so bile namenjene duhovščini in učitelstvu, prinašale pa so pridige, moralne povestice, basni, življenjepise, sestavke o šolskih predmetih, novosti po svetu, pa tudi preproste pesmi.

Slomšek kot pesnik ni bil preveč izviren, vendar pa je znal svoje pesmi prožno oblikovati v lepem, blago tekočem jeziku. Po duhu in izrazu so njegove pesmi zelo blizu ljudski pesmi, in zato ni nič čudnega, če so zato nekatere njegove pesmi z napevom ponarodele, kot na primer, pesmi Glejte, že sonce zahaja ali Preljubo veselje. V vinskih krajih je zlagal tudi zdravice, med njimi je njegova predelava pesmi En hribček bom kupil.

Pisal je slovenščino, ki je bila blizu živemu jeziku in sodi med najlepšo sloven-

ščino, če izvajamo Prešernovo, svojega časa. Takšno je tudi njegovo najmenitnejše delo «Blaže in Nežica v nedeljski šoli» (1842). Ta metodična knjiga za višji oddelček sicer spominja na znano Pestalozzijevo delo Lienhard und Gertrud, vendar je zasnovana samostojno, po naših razmerah. V obliki pripovedi, ki je postavljena na «Dolenjsko» (dolenje štajersko), je knjiga precej privlačno združevala šolsko in domače življenje na vasi. Pri tem je zelo rada moralno vzgajala, učila pa tudi osnovnega poznavanja narave in cele vrste praktičnih reči, ki so prišle prav kmečkemu človeku, kakor prva pomoč v sili, sadjarstvo, opravi v uradi, oporoka, zadolžnica in podobna pisma in še nemščina. Zgodbi, vmes je tudi o vojaškem begunu in tihotapcu, ki jih je vpletal, je nekatere Slomšek sam doživel, druge pa povzel in priredil po tujih virih.

Vsekakor zavzema Slomšek v slovenski književnosti pomembno mesto, tako s čisto literarnega, kot jezikovnega in narodnostnega stališča.

KAJ BOMO DELALI MESECA MAJA

NA POLJU bomo majnika okopavali in osipali. Ne bomo pa imeli nič dobička, če ne bomo tega dela opravili dovolj pazljivo. Velika razlika je med njivo, ki je dobro okopana, in med tisto, ki je samo malo postrgana in popraskana. Pri okopavanju lahko gnojimo z nitratom zlasti one njive, ki imajo slabo, pusto zemljo in niso dovolj gnojene s hlevskim gnojem.

NA TRAVNIKU začnemo kositi lucerno in drugo deteljo. Proti koncu meseca začnemo lahko kositi tudi stalne travnike. Kosimo tedaj, ko je trava v polnem cvetju. Če kosimo kasno, ko olesenele rastline izgube lističe in seme, je to slabo, kajti tako seno ima majhno krmilno vrednost.

V VINOGRADU požene trta navadno že ta mesec pod visoke poganjke.

Tedaj je zadnji čas, da napenjalce pripognemo in povežemo. Nato moramo trto prvič požveplati. Bodimo pripravljeni na škropljenje proti peronospori. Kupimo škropivo že sedaj. Nabavimo si tudi dobre škropilnice. Ne bodimo površni, ko pripravljamo škropivo, in tudi ne, ko škropimo. Proti koncu meseca se začne razvijati prvi zarod groznega molja. Treba ga je zatreti že v zarodu.

V KLETI moramo meseca maja, in sicer preden trta cvete, pretočiti vino še tretjič. Pri pretakanju zadimimo sode z žveplom, ali pa dodamo vinu 7 gramov kalijevega metabisulfitna na hektoliter.

uradna zadeva. Podpisali boste zapisnik... Spodaj ob cesti nas čaka avto....»

Cedermac se je znova polasčal duh upornosti.

«In — ako se uprem?»,

«Tedaj, prečastiti, bi vas moral odvesti s silo. Pa tega ne boste storili».

Poročnik se ni varal, tega Cedermac res ni storil.

Katrina je stala v veži, bila je vsa blede, solze so ji kar tako vrele po licih.

«Povej cerkovniku, da jutri ne bo maše», ji je brat naročil mimogrede. «Pa ne joči! Ne kaži se tako!».

Odšel je z upognjeno glavo, sključen, kakor da mu je težka skala legla na pleča.

Cedermac je sedel poleg poročnika in se ves pogrezal v blazinasti sedež. Za trenutek se je vdal otroški brezskrbnosti; zdelo se mu je, da le sanja. Samo za trenutek! Zagledal je prvega človeka, ki se je ustavil na cesti in začuden zastrmel za njimi; tedaj se je zopet bridko zavedel svojega položaja. Zaradi žalosti in sramovanja bi se bil najrajši v zemljo pogreznil.

Poročnik je molčal, kadil cigareto in gledal skozi šipo. Prej, ko sta hodila skozi vas, je venomer govoril; mirno, prijazno je izpraševal o vsakdanjostih, da bi pred ljudmi spretno zabrisal pravo podobo položaja. Cedermac mu je odgovarjal stvarno, a kratko, duh mu je bil odsoten. Prepravljala ga je množica misli in občutkov, tisoč različnih možnosti mu je prešinjala možgane. Občutek negotovosti, ki mu je bil prej tako tuj, mu je bridko kanil v dušo; z vso silo se je branil potrtosti.

Poročnik se je zaman trudil, da bi prevaril ljudi. Vaščani so zaslučili, kaj se godi; Cedermac jim ni skrival posebnega izraza na obrazu in v očeh. Obšla ga je otroška

Ob 420 - letnici prve slovenske knjige

Danes so knjiga, časopis in revija poleg televizije, radia, filma in šole med najmočnejšimi stebri kulturne in politične stavbe človeštva. S tiskom učimo, vzgajamo, se vojskujemo, morimo, zastrupljamo, osvajamo svetove, spreobračamo duhove: v njem sta lahko največji blagoslov in najstrašnejša poguba. Nekateri mu prisojajo tolikšen vpliv na razvoj človeštva, da celo začetek novega veka štejejo od izuma modernega tiska dalje. Pred dvajsetimi leti smo praznovali petstoletnico (1450-1950). Vemo sicer, da so Kitajci že pred Kristusovim rojstvom poznali tisk. Tudi stari Grki in Rimljani so razen rokopisov na pergamentnih zvitkih poznali nekakšne tiskovne plošče, ki so jih v srednjem veku sčasoma toliko izpopolnili, da so dobile spremenljive in premakljive vločke. Toda vse te «tiskarne» so bile še dokaj preproste in okorne in bi še ne mogle prevzeti poznejših nalog. Šele nemškemu tiskarju v Mainzu Janezu Gutenbergu (živel je v dobi 1400-1470) se je posrečilo, da je prvotne premakljive črke na tiskovnih ploščah izmenjal s kovinskimi in s tem omogočil trajnejšo uporabo tiskarskega gradiva. Obenem so tisti čas začeli izdelovati tudi papir, kar je seveda hitro vplivalo na naklado posameznih knjig in na tisk s posebnimi stroji. Od tod gre razvoj tiskarstva zdržema navzgor.

Tisk je živo sodeloval pri kulturnem in prosvetnem dvigu posameznih narodov, zato nekako od te dobe dalje štejemo moderno literaturo. Slovenci smo bili zaradi politične in gospodarske nesvobode, zaradi državne in osebne podrejenosti in tlačanstva v knjižni kulturi med precej zadnjimi v Evropi. Šele sto let po izumu tiskarstva je protestantom uspelo, da so — zlasti za širjenje svojega nauka — izdali celo vrsto knjig, v glavnem poučne in nabožne vsebine in prevodov. Med temi knjigami sta prvi izšli leta 1551, torej natančno pred 420 leti. Izdal ju je Primož Trubar. Prva je bila katekizem, druga abecednik, oboje v slovenskem jeziku, ki se je tako končno vendarle priboril na svetlo in v javnost. Dotlej so si za to zaman prizadevali posamezni možje, ki so nam s svojimi zasebnimi zapiski sicer ohranili prvo podobo slovenskega jezika v brižinskih spomenikih (pred letom 1000) in v raznih ro-

kopisih (stiški, celovski, škofjelovski, čedadski - vsi pred letom 1500), toda splošna ljudska raba slovenščine, o kateri nam priča neizčrpno bogastvo naših prastarih narodnih pesmi in drugega narodnega blaga in ves besedni zaklad poznejših slovskih del, je mogla šele s Trubarjevim odločnim dejanjem preiti v knjigo in značilno prelomiti z dotedanjo zaostalostjo.

Poglejmo, kaj so imeli posamezni evropski narodi že literature v domačem, ljudskem jeziku, ko smo Slovenci dobili šele prvi abecednik. Najugodnejši položaj so imeli vsekakor Italijani, ki se jim je književnost domala strnjeno nada-

pesnika Petrarca in Ariosta. Francozi so bili nekoliko na slabšem. Izmed vidnejših književnih ustvarjalcev so imeli šele pesnika Villona in satirika Rabelaisa. Španci so imeli kljub sijajni in močni državi šele narodne romane in prve viteške romane. Pri Portugalcih je že ustvarjal njihov največji pesnik Camoens. Nemcem se je godilo podobno kakor Slovencem. Imeli so že marsikaj, a nova književnost v narodnem jeziku se je začela pravzaprav z Martinom Lutrom. Pred Slovenci pa so bili Hrvatje, ki so že imeli Maruliča (1450-1524), Hektoroviča in Držiča, da omenimo samo nekatere.

Kakšen delovni in ustvarjalni napon je bil potreben, da smo dobili takoj za Trubarjevim Katekizmom in Abecednikom celoten prevod svetega pisma (1584), si danes, ko imamo tako rekoč vse na uslugo, težko mislimo. Nekoliko pa se nam odkrije, koliko znoja in truda, koliko težav in homatij je bilo po tem prvem vzponu slovenske knjige, če povemo, da smo šele 200 let pozneje dobili prva literarna dela iz lepe književnosti (Linhart, Vodnik), v času, ko so drugi narodi imeli že toliko za seboj.

Naj nam ta površni prelet evropske književnosti v zvezi s 420-letnico prve slovenske knjige zgornjo izpriča eno: Dolga in naporna je bila pot, veliko je bilo ovir in težav, a vse smo prebredli, vse premagali in danes smemo mirno reči, da smo vstric drugih narodov v Evropi, ki so imeli deloma zaradi svoje številčne moči, deloma zaradi gospodarske in politične svobode veliko ugodnejše razmere za duhovno ustvarjanje.

Catechismus

In der Windischenn Sprach/ sambt einer kúrzen Auflegung in gefang weiß. Item die Litanei vnd ein predig vom rechten Glauben/ gestelt/ durch Philopatridum Illiricum.

Anu fratru Poduuzhene starev rim vsaki xhlonif more vsnebu pryti.

Pisal s. s. Reminiscencur & conuertetur ad Dominum uniuersus terra.

Naslovna stran «Katekizma», prve slovenske knjige

ljevala iz rimske dobe in jo je podpiralo še srednjeveško cerkveno življenje. Imeli so tedaj že Danteja z njegovo «Božansko komedijo», imeli Tomaža Akvinca s sistematično «Teološko sumo», imeli

Slovenščina na tržaški univerzi

Med nedavnim obiskom v Ljubljani se je delegacija tržaške pokrajine na ljubljanski univerzi pogovarjala tudi o ustanovitvi katedre za slovenski jezik na tržaški univerzi. Obenem bi odprli tudi italijanski kulturni center v Ljubljani, ki bi deloval v sklopu inštituta za študij evropskega vzhoda.

Tržaška delegacija je v Ljubljani tudi razpravljala o medsebojnem priznavanju univer-

zitetnih diplom, kar pa je v pristojnosti osrednje italijanske vlade. Doslej so medsebojno priznane samo diplome srednjih šol.

Italijanski gostje so se v glavnem mestu Slovenije pogovarjali tudi o nekaterih drugih perečih vprašanjih medsebojnih odnosov, tako o usklajevanju načrtov glede gradnje cest, o zaščiti Krasa na obeh straneh meje, o mejnih prehodih in drugem.

ničemurnost, za hip je bil ponosen na svoje mučeništvo; le naj vedo, kako je z njim! Ob klancu je stal kovač Rakar, girok in golorok, pisano so mu gledale oči. Gospod Martin še ni bil pozabil njegovih besed o «berni», vendar mu je zdaj pomniljivo pomežiknil in se grenko nasmehnil. Vanc je bister, razumel bo; to mu je bilo v uteho.

Vso tisto pot ni mnogo mislil nase, ničemurnost mu je bila zamamila bridkost. A v avtomobilu, ki ga je naglo vozil v negotovost, da so švigale mimo zabrisane podobe hiš, dreves in ljudi, ga je hkrati zapustila vsa lahkomišelnost. Lotila se ga je potrtost, globoko se mu je zasmililo staro telo in sivi lasje. Z živo bolečino je pomislil na mater; kaj bo, ko izve? Do konca ji bo obtežilo dušo in jo zagrenilo; pokopalo jo bo.

Ta misel ga je strašno zapekla, da se je ves sključil in zastokal. Poročnik se je z vprašujočim pogledom ozrl po njem. Kaplan je zatiral bolečino, četudi ga je še zmeraj stiskalo srce. Zastrmel se je skozi brušene šipe, kakor da ga neizmerno zanima struga Nadiže med polji. Hkrati pa ga je ob novi misli obšla strašna mrznja do preganjalcev; roke je držal med kolena in jih krčevito stiskal v pesti.

Pet tisočakov? Če doživi sto let, ne pozabi te žalitve. Kakor da so mu tako zahtevo brali v očeh, ali da nosi na čelu pečat Judeža Iskarijota. Kako bi se bili sicer upali? Takrat, ko so bile izgovorjene tiste besede, ga je zaskalelo, zgrozil se je, kri mu je udarila v obraz, a se ni utegnil dlje pomuditi pri tem; bil je samo trenutek, blisk, ki se kot svetla luč iznenada prikaže iz teme in zopet ugasne. Toda zdaj, ko je sedel pogreznjen v mehko blazino in so drveli po gladki cesti, mu je spomin na tisti trenutek jasno vstal v zavest, zrasel do oblačnega neba, tekkel kot senca poleg avtomobila in se ni dal odgnati.

France Bevk

Kaplan Martin Čedermac

20

Vzelo mu je glas... Poročnik se je dvignil, vražji nasmeh mu je v trenutku izginil z obraza. Ostra odklonitev, ki je ni za trdno pričakoval, ga je docela razorožila. Neuspeh ga je jezil, obenem se je sramoval, kakor se sramuje vsak podkupovalec, ki se mu izjalovi naklep. Najrajši bi se bil naglas zasmejal in rekel, da je govoril le v šali, a se ta hip ni upal tvegati nove žalitve.

«Zal mi je, prečastiti», je rekel skozi stisnjene ustnice, «vendar vas moram prositi, da me spremite do Čedada».

«Torej sem aretiran?».

«Ne», je rekel poročnik hladno in se oziral po knjigah ob steni, «Kdo pravi, da ste aretirani? Ker trdovratno vztrajate pri svojem, imam nalog, da vas predstavim oblastem».

Aretacija v rokavicah, je Cedermac grenko pomislil. Morda zaradi njegove starosti in da bi ne vzbujalo preveč pozornosti. To mu je na pol ohladilo prejšnje živo ogorčenje. Zbrati je moral vse sile, da se je delal ravnodušnega.

«Ali me ne boste vklebili?» je vprašal.

«Neee», je zategnil poročnik.

«Ako sem aretiran, mi je ljubše, da me tudi zvezete. Ne sramujem se».

«Toda neee! Samo kratko zasliševanje. Cisto formalna,

za naše mlade bralce

Najmočnejši 0 prašičku, ki je izgubil rep

Živel je starček. Imel je hčer. Bala je tako lepa, da je ni mogoče opisati in kakršne pravljice še ne pozna. Ko je odrasla, ji je oče dejal:

«No, hčerka, povsem si že odrasla, moraš se omožiti. Povej mi, koga si boš izbrala za moža?»

«Izbrala bi si takega, ki je najmočnejši na svetu», je odgovorila deklica.

Starček se je zamislil in ugibal: Kdo je najmočnejši na svetu?

Mislil je in mislil, a se ni mogel domisliti. Potem je šel s hčerko na širo polje in zavpil z gromkim, pre-gromkim glasom:

«Hej! Kdo je na svetu najmočnejši, najmočnejši? Naj pride v svate k moji hčerki!»

Ni še do konca izgovoril teh besed, ko je nenadoma vse naokrog postalo tako toplo in svetlo, da je starček skoraj oslepel. Z neba se je spustil prvi ženin — Sonce. «Ali si ti najmočnejši na vsem svetu?» je vprašal starček.

«Da!» je reklo Sonce. «Jaz sem najmočnejši med vsemi. Vso zemljo obsevam, vsa polja ogrevam, gozdove in loge, vse, kar je živega. Če mene ne bi bilo, bi vladala večna noč in večni mraz. Kdo more biti močnejši od mene?»

Nato se je zopet stemnilo, ugasnila je goreča in vroča sončna luč, skrilo se je tudi Sonce. Prišel je drugi ženin — grozna Toča.

«Ne! Vse kaže, da sonce ni najmočnejše», je pomislila deklica. «Toča je močnejša.»

«Ali si ti najmočnejši na svetu?» je vprašal starček Točo.

«Da!» je rekla grozna Toča. «Najmočnejša sem med vsemi. Glej, še Sonce sem zakrila, kakor bi ga sploh ne bilo. Kdo naj bi bil močnejši od mene?»

Toča še ni vsega izgovorila, ko se je nenadoma dvignila in zakrčila s dolgimi rokami. Na vse strani so ji odpadala zrna s črnega oblaka. Priletel je tretji ženin, Veter in pregal Točo. Od nejevolje je Toča pričela kričati in jokati. Zagrmel je silen grom. Vtil se je gost dež.

«No, kam se odpravlja ta solzavi ženin?» je pomislila deklica. «Veter — to bo pravi ženin.»

Starček se je okrenil k vetru in zakričal iz vsega grla: «Nehaj tuliti in zavijati! Povej nama, a ti si ti najmočnejši?»

«Da, da!» je kriknil Veter. «Jaz, jaz! Jaz sem najmočnejši!»

Začel je dvigati in vrtinčiti pesek, odkrivati strehe s hiš, ruvati in lomiti debelo drevo.

Dolgo bi še rogovilil in kazal svojo moč, a je znova zašumelo, začelo in zaropotalo. Velikan - Gora je prišla s svojega mesta v svate k starčkovi hčerki.

Veter se je vrgel na Velikana-Goro. Prevrnil bi jo rad, a je odletel nazaj. Vzpel se je od sramu pod nebo, da ga ni bilo videti več.

«Kričać!» je pomislila deklica. «Smreke lahko lomi, od Gore pa je odskočil kakor grah od stene. Velikan-Gora je prav gotovo najmočnejša na vsem svetu.»

Stoji Velikan-Gora, z glavo se upira v nebo, s podnožjem osvaja podzemlje. Stoji, se ne premakne, ne zaniha.

«Zdravstvuj, Velikan-Gora!» je rekel starček in se priklonil. «Povej nama, ali je res, da si najmočnejša na svetu?»

«Da, jaz sem najmočnejša na svetu!» je odgovorila Velikan-Gora s takim glasom, da se je starček sesedel od strahu. «Da, najmočnejša sem med vsemi! S svojimi prsi razbijam veter, s svojim vrhom trgam točo, s svojim hrbtom zakrivam sonce.»

Nenadoma je Velikan-Gora zadrtela, završala, zaškripala, zastokala...

«Kaj se ti je zgodilo Velikan-Gora?» sta hkrati vprašala starček in deklica.

«Sama ne vem,» je odgovorila Velikan-Gora. «Nek malček, ki ga niti uzreti ne

morem, ima kladivo in me tolče, tepe me, razbija moje kosti.»

Znova je Velikan-Gora zadrtela, zastokala...

«Torej tudi ti nisi najmočnejša,» je pomislila deklica in rekla očetu:

«Pojdiva, očka, pogledat, kdo žali Velikana-Goro, kdo ji ne da miru.»

V krogu sta obšla Velikana-Goro in videla sta: na njenem podnožju stoji človek s kladivom in tolče po gori tako močno, da se kamenje odkr-hava v velikih grudah.

«Zdravstvuj!» sta hkrati rekla starček in deklica. «Povej nama, kdo si.»

«Človek sem.»

«Kaj znaš delati?»

«Vse, kar je potrebno!»

Proti vetru letam, plavam čez morje, zidam hiše, mesta, in drobim gore.

V mestih mojih je svetlo, v hišah mojih je toplo.

«No, to pomeni, da si najmočnejši na svetu,» je rekla deklica. «Vzela te bom za moža.»

Vzela sta se in živita še danes.

Trije mastni pujski so v svinjaku toplem stanovali; siti, leni in debeli so zadremali, zaspali. Tedaj — škrt, škrt, — podgana je iz kota pridržala, skoz ozke zobke je hudobno zarenčala: «Pri-boljškov iščem — škrt —, najraje meska žrem! Prašiček je prevelik, a rep nje-gov? Zakaj pa ne? Prav ra-da ga pohrustam in pojem». In z zobki šavsnila je: sek — prašičku, revčku spečemu odgrizla lep je repček. Zaman je jokal, klical in ihtel. «Tvoj repček v moji shram-bi bo visel», iz luknje še je zaklicala, «kot klobasa bo dehtel!» — Ostala dva prašička sta se najprej bala, po-tem pa sta iz dna trebuškov tolstih se zakrohotala: «Juj, juj, juj» in «hi, hi, hi, kakšen pa si ti? Gladina prazna za-daj se blesti!» Sta revčka pujska strašno razjezila, da ga do repka bivšega rdečica je obšla: «Ni spak, zdravni-ka bom že še dobil, bo in lepši repček zadaj mi prišil!» Ko pujske prvi strah in jezo je preстал, je šel na pot, da bi zdravnika poiskal.

Pri miški — klepetavki najprej pozvonil: «Sem slišal, da zdravnica si! Mogoče mi poveš mazilo, ki krasni zviti repček bi mi povrnilo?» A miš za uhlji s krempeljčki je popraskala. «Ne, nič ne bo», je z glavico zmajala. «Sem le kirurg, kako naj to storim? Kar je preveč, to jaz odrežem in zdobim. Če rep-ka dva bi ti imel, moj de-belin, odvišnega odskrtnem ti brez bolečin.»

Iz pujske mlo jokajoč k zdravnici muci šel je po po-moč. A muca si je brke obli-zala, stegnila se, zazdehala, dejala: «Mijav, mijav, sem ranocelnik le; jeziček lep in čist imam, zdravim in zli-žem rane vse, a mrtvim rep-kom jaz pomagati ne znam!»

Pobesil rožnati je rilček naš prašiček, k zdravniku zajčku tekel je v gozdiček. A zajček je poskočil daleč vstran — «Pa vendar nisi

nalezljivo pujske ti bolan?» «Ne, ne», mu pujske brž od-govori, «nov repček si želim. Pomagaj mi!» — «Hi, hi, pa zame nisi ti bolnik, za bo-lezni nalezljive jaz sem le zdravnik! Ozdravljam ošpi-ce in škrlatinko, norice, da-vico, rdečico! In veš, kako? Pred bolnim, čuj, kar brž zbežim, seveda, da se ne na-lezem in zbolim. Potem po-čakam mesec dni in če umrl v tem času mi še ni, zapišem rosne kapljice mu tri, potem, pomisli, pujske, mi še ozdra-vi! Zato bolnikom svojim svetujem tako: «Za zdravje je potrebno, da bežite, kar tačke, krempeljčki, nožice vas neso! «Pa k čarodeju vranu, pujske, se podaj, mo-goč ti pričaral repček bo nazaj!»

Prašiček brž tja k vranu odhiti. Čarovnik vran na vejici sedi, si perje skubi, gleda s hudimi očmi, na pla-ho prošnjo pujsku to odgo-vori: «Nov rep. neumnež, ti že preskrbim, pa ne zastoj, le če plačilo prej dobim! Ajd, z rilčkom mi preorji griček ves, da iz zemljice po-biral bom mrčes. S tem mnogo hrane boš mi pre-skrbel; šele potem ti bom nov rep pripel!»

Po gričku je prašiček ril, se mučil, trudil in potil. Čez teden dni ga je zoral, lepo ga prerahljal. — «Zdaj pa se obrni!» mu je vran dejal, prašičku zadaj nekaj je br-kljal, potem ga hitro je na-gnal: «Le pojdi, rep si zdaj prejel!». Nov rep prašiček

čutil je vesel, se dolgo okrog sebe je vrtel, da novi repček bi uzrl, a kje! Saj bil je pre-debel! Ves srečen jo domov je ucvrl.

Nasproti mu metuljček prifrči, do solz prašičku se smeji: «Kje pa si, pujske, takšen rep dobil?» — «Ča-rovnik, stari vran ga je pri-šil!» ponosno srečni pujske je odgovoril. Še bolj metulj-ček se je zasmel: «Ta vran te, norček, je ogoljufal! Saj vejica s smreke ti zadaj štr-li! Krepko ti jo s smolo je pritrčil! Ne veš li, da sploh čarovnik ni? Lepo goljufati si ti se pustil, vsaj drugič sleparjem ne boš več verjel» — Od jeze prašiček je sko-raj znorel. — Metuljček pa rešitev ve, «Nikar se ne sra-muj», mu de, «nesreča se večkrat v korist spremeni — brezskrbno do konca živel boš vse dni! Brez repka me-sar te ne bo zaklal, ker za repček nihče te ne bo držal! Hi, hi, hi, ti norček debeli, ti!» — in metuljček odfrči...

Prašiček ves blažen je vejico snel, v svinjak k svo-jim bratcem je br: odhitel. A bratca od smeha sta ril-čke zvijala, «Se zdaj nimaš repka!» oba sta kričala. A pujske naš tudi se je smejal. «Ko za koline mesar bo vas vzal, bom jaz v hlevčku spančkal, prijetno se grel, — ha butca neumna!» še je do-dal «Kdo neki brez repka bi mene zaklal!» — Sta od za-čudenja bratca kar sedla — potem sta drug drugemu repke pojedla...

Zanimiva svatba

Muha in komarček, ta najmlajši parček

je takole sklenil, da se bo oženil.

Godec gibčen, uren, je bil črni muren,

mravlja pa oholo je plesala kolo.

Za obed skrbela pridna je čebela,

polna bila skleda s'adkega je meda.

A namesto vina svatovska družina

pila je vodico, jutranjo rosico.

Dober računar

V prvem razredu računajo. Lička žarijo, čela so nabra-na v gube; ni tako enostav-no izračunati: koliko je 3 in 4, 5 manj 3, 2 in 4 in koliko je 8 in podobno. Posebno uporabne naloge niso vedno lahke.

Mali učenjaki mislijo in računajo. Vsak izmed njih dobi kakšno računsko nalo-go. Nekateri odgovarjajo hitro in pravilno, drugim pa ne gre in ne gre, pa če še tako grbančijo čela in nape-njajo možgane.

Mihcu srček burno utri-plje.

Vsak čas bo prišla vrsta nanj.

Ali bo znal?

Mihec bi nadvse rad prav odgovoril.

Tedaj ga pokliče učitelj-ca: «Mihec, dobro poslušaj, tvoj stric pride na obisk in ti prinese lepega zajčka: drugi dan pa pride teta in ti prinese 3 zajčke, koliko zajčkov imaš naposled?

Mihec je ves srečen; saj

je ta naloga tako lahko rešljiva! Veselo zakliče: «Imel bom 5 zajčkov!»

«Mihec, nisi pazil, še en-krat poslušaj, stric ti da ene-ga zajčka, teta pa tri, koliko zajčkov imaš vseh skupaj? «Pet», trdi Mihec.

«Ne bo držalo», se jezi učiteljica. «Ali je ena in tri pet?»

«O ne», dé Mihec, «ampak jaz imam doma že enega zajca, in če mi stric in teta prineseta še štiri, jih bom imel pet!»

Kdo je gospod?

Vi mislite, da veste, kdo je gospod. Trdim, da ne veste in zato vam bom povedal jaz.

Gospod je tisti, ki je oble-čen po najnovejši modi, ki se nič ne uči, a vse ve in vse zna, ki kritizira in obgodrja vse, sam pa še ni storil toliko ko-ristnega, kot je za nohtom črnega; ki se sramuje svojega očeta in svoje matere, ki nista po modi oblečena; ki zaprav-lja očetovo premoženje, sam pa ne gane s prstom, da bi zaslužil eno liro; ki misli,

da je vsako delo za njega pre-več umazano.

Ali sedaj veste, kaj je «go-spod?»

Vsi drugi ljudje smo dela-vci; delavec je tisti, ki vihti kramp in lopato, ki grizlja pero in si s tinto maže prste; ki cepi hlode v gozdu. Dela-vec je, ki vam vceplja mo-drost v glavo, delavec, ki orje njivo, delavec je, ki reže kul-turne brazde za svoje ljudi. Mladina draga, bodite de-lavci in ne gospodje!

Zajček s klobukom

Zajčki zvečer niso hoteli zaspiti. «Oh, zajka-babica, eno kratko zgodico!» so prosili.

In zajka-babica je pripovedovala, kako na tem in onem zelniku straši. «Nikar ne hodite tja!» jih je svarila.

Toda zajčki so bili drugo jutro lačni. In zelje je bilo tako dobro... Zmeraj bliže in bliže zelnika so priskakljali, se postavili na zadnje noge ter — pobegnili. Kajti sredi zelnika je stal strašen strah.

Ampak zelje bi nad vse dobro teknilo... Vrnili so se spet in spet nazaj. In ker strah nikoli ni stekel za njimi, se ga kmalu niso več bali. «Saj nima nog», so se oju-na-čili. Potuhnili so se med zeljnate glave, da ga niso videli in so zohali dobro zelje.

Nekega dne se je zgodilo, da je predrzni zajček-smrkavec potegnil strašilo za razcapane hlačnice. Strašilo se je zamajalo in star, luknjat klobuk se je zvrnil s strašila in zajčku ravno na glavo. Zajček je tako dobil klobuk.

Oj, kako so jo vsi drugi zajci in zajčki popihali! Naš zajček pa je obstal in — ker strašilo ni nič reklo — klobuk kar obdržal. Saj je s klobukom bil imeniten. Nato se je najedel zelja, da je bil več kot sit. Od strašila pa se je poslovil: «Srečno, strašilo-smešilo, jutri spet pridem!».

Tako je hodil dan za dnem na zelnik. Živel je dobro, medtem ko so drugi stradali. Kajti vsakdo je zbežal pred zajcem s klobukom, vsak se ga je bal.

Pa je prišel kmet. Jezil se je nad škodo, iskal je strašilov klobuk. Zgledal ga je med zeljem. Stegnil se je za njim. A — smuk — in klobuk mu je skočil v grmovje. Kmet se je malo ustrašil, zmajeval z glavo ter hitel do-mov.

Zajček pa je imel ves zelnik zase. Bilo je hrane do-volj do pozne jeseni.

Nekega dne pa so prišli možje s puško na rami — lovci. Gledali so skozi daljnogled, se prepričali, name-rili na našega zajčka in mu ustrelili klobuk z glave. Klo-buk je zletel na tla, zajček pa je smuknil v hosto.

Od takrat velja med zajci pregovor: «Kdor se ne boji, zelja dovolj dobi!».

Zakaj se maček šele po zajtrku umije?

Nekoč zarana je vrabček prifrčal v ječmen, da bi se posladkal z zrnjem. Maček pa brž za njim! Pritajil se je, se pripriljal, planil na vrab-čka in si ga odnesel za zajtrk.

Vrabček mu je rekel: «Go-spod maček, vi ste tako go-sposki! Nikoli se še ni zgo-dilo, da bi tako velik gospod zajtrkoval, ne da bi se prej umil!».

Mačka je bilo sram. Vrab-ca je položil na tla in se za-čel s tace umivati.

Vrabček je pa le na to čakal: naglo je zafrfotal in odletel. Maček pa hud! Re-kel je: «Gospod gor ali dol — odslej se ne bom nikdar več umil pred zajtrkom, temveč zmeraj šele po njem!»

(Litovska narodna)